

Справа Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH проти Австрії
(Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH v. Austria)
46389/99

У рішенні, ухваленому 19 січня 2006 року у справі „*Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH*” проти Австрії” Суд постановив, що

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 10 388 євро у відшкодування матеріальної шкоди і 9920 євро на відшкодування судових витрат. Суд також дійшов висновку, що сам факт визнання порушення був достатнім відшкодуванням моральної шкоди, якої зазнала компанія-заявник.

Обставини справи

Компанія-заявник “Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH” є власником та видавцем журналу під назвою “Тринадцяте – газета католиків для віри і церкви”, який виходить в Австрії.

У листопаді 1996 року у журналі було опубліковано кілька листів про Рух за проведення референдумів у церкві. В одному з них згадувалося ім’я п. Паархаммера (єпископа архієпархії Зальцбурга, члена кафедрального собору Зальцбурга та професора канонічного права Університету Зальцбурга). Далі зазначалося, що він був “бунтівником” і “критиканом церкви”. Йому дорікали також за те, що він “публічно безчестив Папу у вкрай образливий спосіб”. Також у листі висловлювалась думка, що священники, налаштовані критично, мають бути усунуті з будь-яких впливових посад. А призначати на верховні позиції у церкві слід лише найбільш відданих Папі осіб.

Також у листі згадувалося у негативному контексті про прес-реліз, виданий Кафедральним Собором ще у грудні 1988 року, та радіоінтерв’ю п. Паархаммера, яке відбулось у січні 1989 року. У цьому інтерв’ю п. Паархаммер піддав критиці провадження щодо наступництва архієпископа Зальцбурга, відзначивши, що згаданий процес поставив церкву у ситуацію морального конфлікту.

У березні 1997 року п. Паархаммер звернувся до суду про отримання компенсації за наклеп, вчинений щодо нього компанією-заявником. Він зазначав про порушення Закону “Про засоби масової інформації”.

Суди, які розглядали справу, дійшли висновку, що інформація, викладена у листі, була твердженням про факти. До того ж, вони відзначили, що йшлося про

непідтверджені факти, поширення яких дискредитувало репутацію п. Паархаммера. Суди також наголосили на тому, що компанія-відповідач не надала позивачу жодного шансу прокоментувати відповідну інформацію про нього.

У листопаді 1997 року регіональний суд зобов'язав відповідача сплатити п. Паархаммеру 2180 євро як компенсацію моральної шкоди, опублікувати відповідне рішення суду, а також відшкодувати позивачу його судові витрати. Це рішення було підтримане апеляційним судом.

У червні 1999 року архієпископ Зальцбурга відкликав п. Паархаммера з посади єпископа і призначив його (у січні 2001 року) головою Міжнародного центру наукових досліджень.

Зміст рішення Суду

Заявник скаржився на те, що його було зобов'язано сплатити штраф, чим було порушено ст. 10 Конвенції.

Суд визнав, що рішення національних судів у справі заявника були втручанням у його право на свободу вираження, закріплене у ст. 10 Конвенції. Це втручання було здійснено відповідно до закону і спрямовувалось на захист репутації та прав інших осіб.

Оцінюючи питання про те, чи застосована до заявника санкція відповідала “нагальній соціальній потребі” і була “пропорційною до цілі, яка ставилася при цьому”, Суд надав особливої уваги подіям, у контексті яких відповідна інформація була оприлюднена. Також Суд зважив мотиви, викладені у рішеннях судів і характер втручання у право заявника.

Суд зазначив, що міркування, викладені у рішеннях судів, були належними. Тому залишалось вирішити, чи були вони достатніми.

Суд передусім зауважив, що твердження були викладені в журналі, присвяченому справам церкви. До того ж, відповідна інформація стосувалася дебатів, які становили особливий інтерес для релігійної громади – йшлося про Рух за проведення референдумів у церкві. На думку Суду, національні суди не звернули достатньої уваги на ці обставини.

Далі Суд проаналізував зміст відповідного листа стосовно розмежування фактів та оціночних суджень, які у ньому містилися. Суд вкотре повторив, що існування фактів може бути об'єктивно підтверджено. Натомість правдивість оціночних суджень неможливо довести.

Однак, навіть якщо твердження були оціночними судженнями, все одно слід проаналізувати, чи ґрунтуються вони на достатніх фактах. Адже оціночні судження, які не мають під собою жодного фактичного підґрунтя, можуть бути визнані надмірними. Отож пропорційність втручання у право на свободу вираження залежить також і від того, чи ґрунтуються оціночні судження на достатніх фактичних даних.

У відповідному листі до редактора журналу висловлювались міркування щодо змін, які доцільно здійснити серед духовенства католицької церкви, а також у зв'язку з цим містилися коментарі стосовно діяльності п. Паархаммера. На відміну від національних судів, Суд дійшов висновку, що відповідні твердження були оціночними судженнями, а не викладом фактів. Суд далі зауважив, що для відповідних оцінок були достатні фактичні підстави, адже попередньо сам п. Паархаммер критикував події, пов'язані зі зміною архієпископа Зальцбурга. Поряд з цим, Суд визнав, що для вираження оцінок були використані вочевидь надміру емоційні висловлювання. Однак Суд нагадав, що свобода слова передбачає можливість перебільшення і навіть провокації. Отож, на думку Суду, відповідні оціночні судження можна було визнати прийнятними.

Суд не погодився з позицією національних судів стосовно двох обставин, які суди вважали достатніми підставами для притягнення компанії-заявника до відповідальності. По-перше, йшлося про те, що автора листа встановлено не було, по-друге – що редакція журналу не відмежувала себе жодним чином від позиції автора листа. На думку Суду, не є сумісним із роллю преси наполягання на тому, аби інформаційне видання формально і повсякчасно відмежовувало себе від позиції автора, зокрема тоді, коли така позиція є провокаційною, образливою чи шкідливою для репутації інших. Адже функція ЗМІ полягає у наданні інформації про поточні події, думки та ідеї.

Суд не знайшов підстав для висновку про те, що коментарі стосовно п. Паархаммера були насправді безпричинно образливими нападами на нього. Суд при цьому передусім взяв до уваги зв'язок позиції автора із тогочасними церковними подіями. Отож, на думку Суду, мотиви, викладені у рішеннях національних судів для виправдання втручання у права заявника, не були достатніми. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 10 Конвенції.